

יאתו הכוס בידו עד גאל ישראל :

**כְּרוֹךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר גָּאֵלְנוּ וְגָאֵל אֶת
אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם וְהַגִּיעָנוּ הַלֵּילָה הַזֶּה לְאָכֹל בּוֹ מַצָּה וּמְרוֹר.
כֵּן יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ יַגִּיעָנוּ לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים אֲחֵרִים
הַבָּאִים לְקִרְאָתֵנוּ לְשָׁלוֹם. שְׂמֵחִים בְּבִנְיַן עִירָךְ וְשָׂשִׁים בְּעִבּוּדְךָ.**

בְּרוּךְ שֶׁאֵמַר

אשר גאלנו וגאל את אבותינו

ולמעלה בנוסח ההודאה לפיכך אומרים להודות להלל... למי שעשה נסים
לאבותינו ולנו, שם הקדים להמאורע אבות לבנים וכאן מקדימין גאולתנו שלנו
לגאולת אבותינו, וצריך טעם.

ואפשר לבאר, משום דבמעשה הנסים בודאי האבות קודמים, שהם קודמים
לנו בזמן, אבל לענין הגאולה הנה ידוע, כי ענין גאולה הוא כמו השבת אבידה,
יען כי על מניעת גאולה נאמר ואבדתם בגויים (פ' בחקותי, כ"ז ל"ח), ובענין
אבידה מפורש בגמרא ב"מ (ל"ג א') כי החזרה על חיפוש אבידה שלו ואבידת אביו
אבידתו קודמת, ויליף זה שם מקרא, ולכן מקדימין כאן גאולתנו לגאולת אבותינו.

ומה שאנו אומרים בתפלה אלהינו ואלהי אבותינו, אעפ"י דבהכרת אלהות
קדמו אבותינו — אפשר לומר משום שאם יקדימו אלהות שקבלו אבותינו זה
יחליש באיזה ערך את הכרתנו שלנו באלהות, מפני שמטבע הבנים ללכת בדרכי
אבותיהם, ועל דרך שאמרו מנהג אבותיהם בידיהם (תענית כ"ח ב'), מעשה
אבותיהם בידיהם (חולין י"ג ב'), שותא דינוקא דאבוה או דאימיה (סוכה נ"ו ב'),
ואם כן אפשר להבין, כי רק מתוך רגילתנו שלנו במעשה אבותינו נחזיק בתומת
אמונת אלהות, ולא מתוך הכרה עצמית, ולכן מקדימין לומר אלהינו להורות כי
קבלתנו שלנו באלהות הוא מהכרה עצמית, ולא רק מתוך אחיזתנו בחיי אבותינו
ובהכרתם שלהם.

שמחים בבנין עירך וששים בעבודתך

חוקרי הלשון חקרו בתכונת השמות שמחה וששון, וקבעו, כי שמחה יונח
על הרגש בתחלת הדבר הנכון לבוא, וששון — בסוף התוצאה מהדבר הנרצה,
ולפי זה יתבאר כאן שמחים בבנין עירך, שהוא רק כהקדמה להעבודה בביהמ"ק,
וששים בעבודתך — ביהמ"ק, שזה עיקר ותכלית קדושת ירושלים.
ולהנחה זו של המדקדקים הנזכרים יסכים גם הלשון בפזמון אל אדון (לשחרית
של שבת), כי צבא השמים (הם השמש והירח וכוכבים וכו') "שמחים בצאתם

**וְנֹאכַל שֵׁם מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפִּסְחִים (בְּמוֹשׁ אֹמְרִים מִן הַפִּסְחִים
וּמִן הַזִּבְחִים) אֲשֶׁר יֵאָדָּם עַל קִיר מִזְבֵּחַה לְרִצּוֹן וְנוֹדָה**

אוצר החכמה

ב ר ו ך ש א מ ר

וששים בבואם", כלומר, שמחים בצאתם למלא תפקידם, וששים בבואם — לאחר שהוציאו פעולתם. וע' מש"כ שם בכלל ענין שמחתם בזה. וכן יסכים להנחה זו הלשון בתפלה לרה"ש ויוהכ"פ "שמחה לארצך וששון לעירך", כי הקיבוץ להארץ היא התחלת הגאולה והכניסה לירושלים היא עיקר גאולת הארץ.

אך על הנחה זו יש להעיר מישעיה (ל"ה י') ששון ושמחה ישיגו, ולפי המבואר, הלא היה להקדים שמחה לששון כסדר הענינים, כמו שבארנו. אבל על האמת מכוון הלשון שם, כי הן שם איירי בגמר קץ הגאולה כמש"כ שם, ופדויי ה' ישובון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם ששון ושמחה ישיגו — ושם באמת תכונת ששון קודמת, דתכונה זו באה בקץ תכלית הדבר, ואחר הששון המופלא — שמחה רגילית.

ובירמיה (ז' ל"ד) והשבתי מערי יהודה ומחוצות ירושלים קול ששון וקול שמחה — יתבאר על דרך "לא זו אף זו", לא רק קול ששון גדול ומופלא אך גם שמחה רגילית תשבת, כמבואר, ועיין עוד במס' סוכה (מ"ח ב'), ואין להאריך עוד.

וְנֹאכַל שֵׁם מִן הַזִּבְחִים וּמִן הַפִּסְחִים

ורשום במקומו במוסגר בזה הלשון («במוצאי שבת מן הפסחים ומן הזבחים»), ופירשו המפרשים בטעם הלשון ההפוך, משום דבשם "זבחים" יובן קרבן חגיגה הבאה עם הפסח ואוכלים מקודם את החגיגה ואח"כ הפסח, משום דדין הפסח להאכל על השובע, כדי שיהי' נאכל רק לשם מצוה ולא לשם רעבון. ואמנם זהו רק כשחל פסח בימי חול, אבל כשחל פסח בשבת לא תבוא אז חגיגה יחד עם הפסח, מפני שמעשה החגיגה אינה דוחה את השבת כמו שדוחה הפסח, ובאה רק למחרת השבת, ולפי זה יוצא שמקודם אוכלים את הפסח (בשבת) ואח"כ החגיגה ביום ראשון, ולכן כשחל פסח במוצאי שבת אומרים ונאכל שם מן הפסחים ומן הזבחים, כסדר אכילתם, הפסח בשבת והחגיגה למחרתו.

זה הוא טעם הנוסח במוצאי שבת מן הפסחים ומן הזבחים.

אבל באור זה קשה, יען כי לפי זה הי' צריך להקדים פסחים לזבחים בחג הפסח שלפני אותה שנה שבה יחול פסח במוצאי שבת, כיון דהתפלה מוסבת על חג הפסח העתיד בשנה הבאה, כהוראת הלשון יגענו למועדים ולרגלים אחרים הבאים לקראתנו ונאכל שם, ואם כן צריך לחשב בפסח זה הבא בחול מתי יחול פסח בשנה הבאה, ואם יחול בשבת יקדימו אז פסחים לזבחים, אבל להקדים זה בפסח דהשתא אין כל טעם ויסוד.